

АНГЛАМОЎНЫ СЕЦІЎНЫ СЛЭНГ У ШТОДЗЁННЫМ КАМУНІКАВАННІ

Д. Г. Марчанка

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, пр. Незалежнасці, 4,
220030, г. Мінск, Беларусь, adarja.marcanka@yandex.by*

У артыкуле характарызуецца паняцце «сеціўны слэнг», указваюцца асаблівасці яго ўплыву на штодзённае маўленне актыўных карыстальнікаў сацыяльных сетак. Пададзены вынікі сацыяльнай апытанкі, праведзенай для выяўлення заканамернасцей ужывання сеціўных англамоўных запазычанняў, праведзена класіфікацыя слэнгізмаў на матэрыяле вуснага маўлення моладзі.

Ключавыя словы: сеціўны слэнг; сацыяльныя сеткі; запазычаныя словы; англіцызмы; штодзённае маўленне.

Усім мовам свету ўласцівыя змены. Асабліва гэтыя працэсы сталі заўважнымі, пачынаючы з канца XX – пачатку XXI стагоддзя на фоне тэхналагічнага прагрэсу, развіцця інтэрнэт-прасторы і сацыяльных сетак як платформаў для актыўнай камунікацыі, што стала прычынаю дэмакратызацыі мовы (і маўлення) ды прывяло да пашырэння слэнгу.

Брытанскі лінгвіст Дэвід Крыстал сцвярджае, што развіццё розных інтэрнэт-тэхналогій паспрыяла з'яўленню новых стылістычных формаў, дыяпазонаў мовы. На думку навукоўца, асноўнае занепакаенне ў грамадстве выклікае тэарэтычнае пагаршэнне мовы праз паскораную папулярызацыю неафіцыйных сродкаў маўлення, у тым ліку і слэнгу [7].

У сваёй рабоце «Is Slang a Word for Linguists?» амерыканскія філолагі Бэтані Думас і Джонатан Лайтэр зазначаюць, што слэнг – гэта тое, пра што мы ўсе ведаем і думаем, што наша разуменне слэнгу супадае з разуменнем іншых людзей, але ніхто не можа даць дакладнае вызначэнне паняццю [5, с. 9].

Агляд дэфініцый тэрміна «слэнг» дазволіў вылучыць наступныя характарыстыкі слэнгавага маўлення:

а) зніжаны стыль – слэнг зніжае прыстойнасць або сур'ёзнасць выказвання. Яго ўжыванне падчас фармальнага маўлення з'яўляецца часта нечаканым і непрымальным для іншых камунікантаў. Аднак ужыванне слэнгу ў такой сітуацыі можа таксама сведчыць пра давер або інтымнасць звароту моўцы да аўдыторыі;

б) сацыяльная самаідэнтыфікацыя – выкарыстанне слэнгізмаў сведчыць пра фамільярнае стаўленне моўцы да таго, пра што ён гаворыць, ці да групы людзей, якія разумеюць, што мае на ўвазе моўца, або якія самі ўжываюць гэтыя слэнгізмы;

в) табуяванасць – недапушчальнасць ужывання слэнгавых выразаў пры камунікаванні з асобамі, якія маюць вышэйшы ад моўцы сацыяльны статус;

г) эўфемічная функцыя – слэнгізмы выкарыстоўваюць для пазначэння «забароненых» або лаянкавых слоў, каб пазбегнуць дыскамфорту пры іх выказванні, а таксама для нівеліравання нязручнасці, калі суразмоўніку след самому дадумваць незавершанае выказванне або фразу [5, с. 14–15].

У айчынным мовазнаўстве няма адзінага вызначэння тэрміна «слэнг». Аднак было высветлена, што ў сучаснай беларускай лінгвістыцы паняцці «слэнг» ды «жаргон» атаясамліваюцца і выкарыстоўваюцца для пазначэння адной і той самай маўленчай з’явы. Прасочым гэта на прыкладзе значэнняў абодвух паняццяў, якія падае «Слоўнік лінгвастылістычных і тэксталагічных тэрмінаў»: *слэнг* гэта 1) варыянт прафесійнай мовы; 2) словы ці выразы, якія ўжываюць людзі пэўных прафесій ці сацыяльных груп [3, с. 163]; *жаргон* – умоўная гаворка якой-небудзь групы людзей старцаў, зладзеяў, шаўцоў, краўцоў і інш. як адгалінаванне ад агульнанароднай мовы [3, с. 62]. Падобнае вызначэнне тэрміну «слэнг» падае і А. Я. Баханькоў: *слэнг* – гэта разнавіднасць мовы, якой карыстаюцца прафесіянальныя групы і сацыяльныя праслойкі людзей, аб’яднаных агульнасцю інтарэсаў, звычак, заняткаў [2, с. 403].

Найбольш дакладным, на нашу думку, з’яўляецца вызначэнне тэрміна, якое даў расійскі навуковец У. А. Хамякоў: «слэнг – адносна стабільны для пэўнага перыяду, шырокараспаўсюджаны ды агульнаразумелы пласт нелітаратурнай лексікі і фразеалогіі ў асяроддзі жывой гутарковай мовы, вельмі неаднародны па сваім генетычным складзе ды ступені набліжэння да літаратурнай мовы; мае яскрава выражаны эмацыйна-экспрэсіўны ацэначны характар, што часта з’яўляецца пратэстам – насмешкаю з сацыяльных, этычных, эстэтычных, моўных ды іншых ўмоўнасцяў і аўтарытэтаў» [4, с. 43–44].

Вызначэнне ж тэрміну «сеціўны слэнг» знаходзім ва ўкраінскай даследчыцы Кацярыны Броўка: «інтэрнэт-слэнг – гэта пераходны від слоў англійскай мовы, дыялект, жаргон, набор фраз і выразаў, што маюць вузкае выкарыстанне ды не з’яўляюцца граматычна правільнымі словамі ў мове» [1, с. 231].

У сваім даследаванні пад паняццем сеціўны слэнг мы разумеем словы і выразы пераважна англамоўнага паходжання, якія ўжываюць ак-

тыўныя карыстальнікі сацыяльных сетак ды інтэрнэт-платформаў для пазначэння паняццяў і дзеянняў у сусветнай павуціне інтэрнэт.

Мэта даследавання – выявіць галоўныя прычыны пашыранасці і папулярнасці сеціўнага слэнгу, кіруючыся вынікамі сацыяльнай апытанкі актыўных карыстальнікаў сацыяльных сетак; прапанаваць класіфікацыю сеціўных слэнгізмаў, выкарыстоўваючы прыклады ўжывання даных лексічных адзінак падчас вуснага камунікавання (на аснове жывых запісаў).

На сёння невычэрпнай крыніцай слэнгізмаў з’яўляецца англамоўны сегмент інтэрнэт-прасторы. Брытанская даследчыца мовы тэхналогій і камунікацый Брэнда Дэнэт засяроджвае ўвагу на моўным імперыялізме англійскай мовы ў дачыненні да іншых моў свету [6, с. 20–21], што пацвярджаюць даныя на студзень 2023 г. (у адпаведнасці з рэсурсам Statista), згодна з якімі праз англійскую мову ўзаемадзеінічаюць 58,8 % інтэрнэт-карыстальнікаў [8].

З сацыяльных сетак ды інтэрнэт-камунікацыі слэнг імкліва пераходзіць у штодзённае маўленне як для пазначэння новых паняццяў, так і ў якасці экспрэсіўнай (часта збыткоўнай) лексікі.

Для таго, каб дасягнуць максімальнай аб’ектыўнасці ў даследаванні такой зменлівай маўленчай з’явы як сеціўны слэнг, намі была праведзена сацыяльная апытанка, у якой паўдзельнічалі 160 актыўных карыстальнікаў сацыяльных сетак. Адна палова апытаных належала да ўзроставай групы ад 16 да 27 гадоў, другая палова – ад 28 гадоў і далей.

Анкета складалася з 15 пытанняў, а менавіта:

- тры пытанні адкрытага тыпу, на якія рэспандэнт мусіў самастойна даць адказ. Гэта пытанні пра ўзрост, частотнасць ужывання англамоўнага слэнгу падчас камунікавання ў сацыяльных сетках, уплыў інтэрнэт-прасторы на вуснае маўленне; рэспандэнты прыводзілі свае прыклады сеціўных слэнгізмаў;

- сем пытанняў з адным магчымым адказам з усіх прапанаваных. Рэспандэнты заўсёды маглі пазначыць свой варыянт адказу ў адпаведным полі;

- пяць пытанняў з некалькімі магчымымі варыянтамі адказу. У гэтых пытаннях таксама было прадугледжана пазначэнне сваёй думкі ў адведзеным радку.

Першым блокам пытанняў была ўзроставая і гендарная прыналежнасць удзельнікаў. Трэба зазначыць, што падчас анкетавання больш актыўнымі былі жанчыны: 75 % жанчын супраць 25 % мужчын у першай узроставай катэгорыі і 60 % жанчын супраць 40 % мужчын у другой. У адпаведнасці з гэтымі данымі мы можам сцвярджаць, што жанчыны з’яўляюцца больш актыўнымі карыстальнікамі сацыяльных сетак, таму сеціўныя паняцці істотным чынам уплываюць на іх маўленне.

Беручы пад увагу апытанку для ўзроставай катэгорыі ад 28 гадоў, робім выснову, што найбольш актыўна прымалі ўдзел людзі ад 28 да 32, якія сталелі ў перыяд агульнай даступнасці ды масавага пашырэння інтэрнэт-камунікавання, што не было характэрным для нешматлікіх удзельнікаў векам ад 38 да 66 гадоў.

Наступны блок пытанняў прысвечаны моўнаму асяроддзю і валоданню замежнымі мовамі. Мяркуем, што гэтыя фактары істотным чынам уплываюць на мову, якую карыстальнік абірае падчас камунікавання ў сеціве.

Сярод моладзі білінгваў з нараджэння выявілася 37 %, у старэйшай узроставай катэгорыі сітуацыя іншая: білінгвы складаюць роўна палову ад усіх апытаных. Першай моваю пазначылі беларускую 20 % з ліку моладзі і 19 % – з ліку апытаных у другой групе.

Паказальным стала валоданне замежнымі мовамі: 90 % моладзі і 95 % прадстаўнікоў старэйшага пакалення пазначылі ў якасці замежнай мовы англійскую, што пацвярджае занепакаенне Брэнды Дэнэт.

Увагі патрабуе высокі ўзровень валодання англійскаю моваю (гл. мал. 1 і 2), што дазваляе карыстальнікам сацыяльных сетак спрыяць пашырэнню і адаптацыі англамоўнага слэнгу падчас як сеціўнай камунікацыі, так і вуснага маўлення. Высокі працэнт рэспандэнтаў (40 % у першай узроставай катэгорыі і 42,5 % у другой) засведчылі сваё валоданне ўкраінскаю моваю. Акрамя таго, працэнт валодання ўкраінскаю і польскаю мовамі ў прадстаўнікоў старэйшага пакалення супадае.

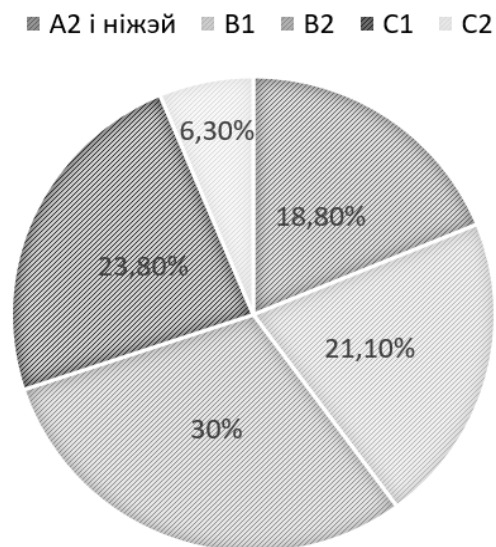
Пытанне пра асноўную мову камунікавання ў сацыяльных сетках засведчыла высокі ўзровень выкарыстання беларускай мовы: 68,8 % сярод моладзі і 85 % сярод старэйшага пакалення.

Пытанні, прысвечаныя выкарыстанню сацыяльнымі сеткамі, паказалі, што самымі запатрабаванымі ва ўзроставай катэгорыі ад 16 да 27 гадоў сталі платформы Instagram (87,5 %), YouTube (80 %) і Tik-Tok (67,5 %). Сярод рэспандэнтаў у катэгорыі ад 28 гадоў часцей выкарыстоўваюць наступныя сацыяльныя сеткі: Instagram (80 %), Twitter (X) (72,5 %), YouTube (61,3 %).

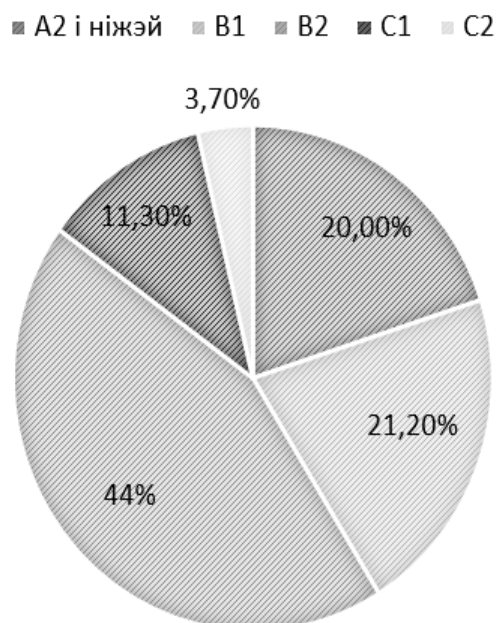
На пытанне «Які працэнт інфармацыі ў Ваших сацыяльных сетках падаецца па-англійску» рэспандэнты адказалі наступным чынам (гл. мал. 3 і 4).

Адказы засведчылі, што інтэрнэт-інфармацыя па-англійску пераважае ў сацыяльных сетках моладзі, хоць у прадстаўнікоў старэйшага пакалення яна займае таксама істотную пазіцыю.

Ужыванню англамоўнага слэнгу падчас камунікавання ў інтэрнэт-прасторы быў адведзены шырокі блок пытанняў, які дазволіў высветліць прычыны выкарыстання сеціўных запазычанняў.

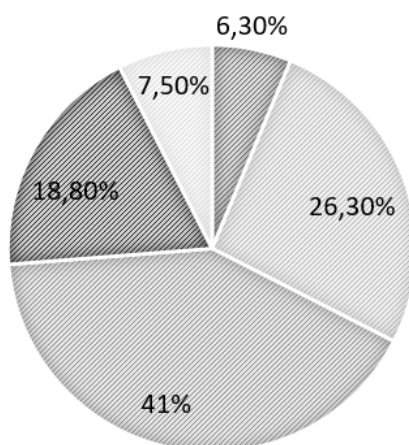

Мал. 1. Узровень валодання англійскай моваю рэспандэнтаў ад 16 да 27 гадоў

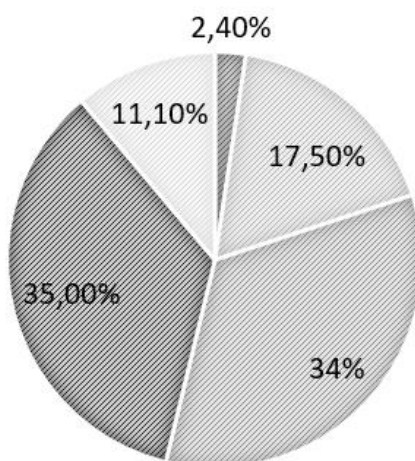
Мал. 2. Узровень валодання англійскай моваю рэспандэнтаў ад 28 гадоў

- Больш за 80%
- 50-80
- 20-50%
- Меней за 20%
- Я не ўжываю англамоўную інфармацыю

Мал. 3. Адказы рэспандэнтаў ад 16 да 27 гадоў

- Больш за 80%
- 50-80
- 20-50
- Меней за 20%
- Я не ўжываю англамоўную інфармацыю

Мал. 4. Адказы рэспандэнтаў ад 28 гадоў

Сярод рэспандэнтаў ва ўзроставай катэгорыі ад 16 да 27 гадоў на пытанне «Ці ўжываеце Вы сеціўныя англіцызмы падчас камунікавання ў сацыяльных сетках? Чаму?» 70 % абралі адказ: «Так, бо мне прасцей пазначаць некаторыя паняцці менавіта такім чынам», 23,8 % адказалі: «Вядома, бо так размаўляюць мае сябры, такім чынам нам лягчэй паразумецца», 20 % карыстальнікаў намагаюцца пазбягаць ужывання сеціўнага слэнгу, 10 % – працуюць у сферы, дзе англіцызмы з’яўляюцца часткай прафесійнай лексікі, а 8,8% адзначылі істотным для сябе фактар моды.

Частка ўдзельнікаў апытання падала свае варыянты адказу, якія наглядна паказваюць сітуацыю з ужываннем англамоўнага сеціўнага слэнгу: «Намагаюся пазбягаць англіцызмаў, бо наша мова і без таго багатая, але праз іх выкарыстанне маім блізкім атачэннем я не магу не рабіць таксама»; «Я займаюся перакладамі з англійскай і спажываю шмат кантэнт у па-англійску, таму часам я міжвольна магу ўставіць англіцызм».

Ва ўзроставай катэгорыі ад 28 гадоў на пастаўленае пытанне 56,3 % карыстальнікаў адказалі: «Так, бо сеціўныя англіцызмы спрашчаюць сучасную камунікацыю», 43,8 %: «Так, бо я працую ў сферы, дзе англіцызмы з’яўляюцца часткай прафесійнай лексікі», 25% намагаецца пазбягаць сеціўных запазычанняў ва ўласным маўленні. Частка апытаных адказалі: «Часам бывае ўжываю, але гэта больш фандомныя ці іранічныя штукі»; «Ужываю толькі самыя частотныя, якім няма адпаведнікаў».

Мы паспрабавалі вызначыць і прычыны, якія вымушаюць рэспандэнтам аддаваць перавагу сеціўнаму слэнгу, а не адпаведнікам з уласнай мовы.

Адказ «Некаторыя беларускія адпаведнікі не гучаць гэтак удала і да месца, як англіцызмы» лічаць слушным 50 % апытаных сярод моладзі і 36,3 % сярод старэйшага пакалення. 60 % з ліку малодшай узроставай катэгорыі лічаць, што сеціўны слэнг з’яўляецца часткаю стылю маўлення ў сацыяльных сетках. З гэтым меркаваннем пагаджаюцца і 42,5 % прадстаўнікоў старэйшага пакалення.

Моладзь перакананая ў тым, што англамоўны сеціўны слэнг дапамагае надаваць маўленню адпаведную эмацыйную афарбоўку. Рэспандэнты з другой групы схільныя трымацца думкі, што беларуская мова проста не паспявае ствараць уласныя адпаведнікі для пазначэння ўсіх тэхналагічных навінак, таму даводзіцца ўжываць англійскія паняцці. Найменшая доля апытаных абрала адказ «Так робяць усе, намагаючыся быць “у трэндзе”».

Сярод адказаў моладзі адзін з рэспандэнтаў пазначыў наступнае: «Каб даведацца пра беларускі адпаведнік, трэба яго пашукаць, у той момант, як англіцызмы проста ўжо існуюць у мове асяроддзя». У катэгорыі апытаных ад 28 гадоў адзначалі: «Беларуская мова не такая пашыраная, і словы не могуць стаць віруснымі»; «Слова па-англійску паза сацсеткамі ўжываецца часцей, таму зручней і больш звыкла ўжываць англіцызм замест адпаведніка».

Для ўзроставай катэгорыі ад 28 гадоў было прадугледжана пытанне «На Вашу думку, сеціўныя слэнгізмы з'яўляюцца адзнакаю толькі моладзевага маўлення?», на якое 67,5 % апытаных далі адказ «Не, але моладзь ужывае сеціўныя англіцызмы часцей», а 28,7 % палічылі, што даныя слэнгізмы ёсць у маўленні ўсіх, што было пацверджана прыкладамі сеціўных запазычанняў, якія падалі ўдзельнікі. Трэба адзначыць, што прадстаўнікі старэйшага пакалення ў параўнанні з моладдзю пазначылі больш прыкладаў сеціўнага слэнгу.

Беручы пад увагу вынікі апытанкі і ўжыванне англамоўных інтэрнэт-запычанняў у маўленні, зазначаем, што сярод сеціўнага слэнгу можна вылучыць наступныя катэгорыі:

1) паняцці для пазначэння зместу сацыяльных сетак і анлайн-сэрвісаў, спосабаў камунікавання: *рылс* / *эдзіт* ('кароткае відэа'), *лайк* ('позітыўная ацэнка'), *дызлайк* ('негатыўная ацэнка'), *мэтч* ('узаемная сімпатыя ў дадатку для знаёмстваў Tinder'), *ава* ('фотаздымак карыстальніка анлайн-сэрвіса'), *твіт* / *ціўт* / *тўім* ('допіс у сацыяльнай сетцы Twitter'), *чат* ('сродак абмену хуткімі паведамленнямі'), *блог* ('сайт, змест якога рэгулярна абнаўляецца'), *нік* ('імя карыстальніка'), *акаўнт* ('старонка карыстальніка'), *сторыс* ('фотаздымкі ці кароткія відэа ў сацыяльных сетках, даступныя для прагляду 24 гадзіны'), *рэплай* ('адказ-каментарый пад допісам у сацыяльнай сетцы Twitter'), *логін* ('набор сімвалаў для ідэнтыфікацыі карыстальніка'), *юзэр* / *юзер* ('карыстальнік'), *флуд* ('спосаб камунікавання ў сеціве, падчас якога карыстальнікі абменьваюцца бессэнсоўнымі паводле зместу паведамленнямі, якія не маюць сувязі з тэмаю абмеркавання'), *пост* ('паведамленне ў сацыяльнай сетцы'), *трэд* ('«плынь абмеркаванняў»'); тым хто / ааа адзначаў адно аднаго як прыёмнага чэлавека / тыпу лóвяць *мэч* // (19 г., дзяўчына, барыста) у *стóрысы* да йіе зайдзі й вйдзі адразу // (20 г., дзяўчына, філолаг) *тэгаў* панастаўляна дык панастаўляна / *гэштэгі* шчэ ё нат // (20 г., дзяўчына, доктар);

2) паняцці для пазначэння дзеянняў у сацыяльных сетках: *скроліць* ('гартаць стужку'), *свайпнуць* ('змахнуць фотаздымак'), *рэпост* / *шэр* /

шэрыць ('дзеянне, падчас якога карыстальнік пашырае чужую інфармацыю сярод сваіх чытачоў'), *посціць* ('дасылаць допіс'), *зам'юціць* ('прыхаваць чужыя паведамленні ў стужцы'), *тэгаць* ('адзначаць чалавека ў публікацыі'); *свайпнула* да канца // (20 г., дзяўчына, філолаг) а яна ўсё бесьперастанку *скрولیць* // (24 г., хлопец, прыграміст);

3) паняцці, звязаныя з анлайн-гульнямі: *геймплэй* ('узаемадзеянне між гульнёй і гульцом'), *дэмэдж* ('гулец, які чыніць праціўніку найбольш шкоды'), *доджыць* ('пазбягаць удару ў гульні'), *эвэйдзіць* ('выкарыстоўваць адскокванне, адхіленне, каб атакаваць'); бачыў яг гэты во *дэмэдж* яму / ўрэзаў?! (23 г., хлопец, архітэктар);

4) паняцці з мовы праграмавання: *фіксіць* ('выпраўляць, вырашаць'), *фіч* ('незвычайная асаблівасць праграмы'), *дэплойць* ('пераносіць праграмае забеспячэнне на сэрвіс, дзе яно будзе працаваць'); гурá! *задэплой* нарэсьці! (22 г., хлопец, праграміст).

Асобна варта вылучыць акронімы, якія ўжываюцца для абазначэння цэлых англійскіх фраз, але не падлягаюць адаптацыі ў нашай мове, таму іх выкарыстоўваюць у арыгінальным выглядзе: *лол* ('LOL – «Laughing Out Loud» 'гучна смяяцца'), *пфп* ('PFP – «Profile picture» 'выява для старонкі ў сацыяльнай сетцы'), *імхо* ('IMO – «In My Humble Opinion» 'выказванне ўласнай думкі'); *лол* якія сьмешная цётка! (21 г., дзяўчына, філолаг).

Падсумоўваючы, зазначым, што сеціўны слэнг як лінгвістычнае з'ява абнаўляецца штодзённа ў сувязі са спецыфікай бытавання ў зменлівай інтэрнэт-прасторы. Разам са з'яўленнем новых платформаў для камунікацыі ў сетцы інтэрнэт будуць пашырацца межы данага слэнгу, які бярэ пачатак у англамоўным сегменце і прыходзіць у беларускамоўны дыкурс наўпрост з англійскай мовы ці праз пасярэдніцтва расійскай альбо ўкраінскай, што не перашкаджае моўцам адаптоўваць слэнгізмы ў адпаведнасці з законамі беларускай мовы. Вынікі апытанкі засведчылі, што сеціўны слэнг не абмяжоўваецца пэўным узростам, а ягонае ўжыванне залежыць выключна ад актыўнасці або неактыўнасці ў сацыяльных сетках, для мовы якіх характэрныя скарачэнні і трапнасць выказвання. Сеціўны слэнг можна ўмоўна падзяліць на паняцці са сферы сацыяльных сетак, анлайн-гульняў і праграмавання.

БІБЛІАГРАФІЧНЫ СПІС

1. Бровко, К. Вплив інтернет-сленгу на розвиток пізнавальної активності студенської молоді до вивчення іноземної мови / К. Бровко // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2022. – Вип. 48, том 1. – С. 229–233.

2. Лексікалогія сучаснай беларускай літаратурнай мовы / пад рэд. А. Я. Баханькова. – Мінск : Навука і тэхніка, 1994. – 463 с.
3. Слоўнік лінгвастылістычных і тэксталагічных тэрмінаў / Склад. М. В. Абабурка, Т. А. Казімірская, В. М. Саўчанка. – Магілёў : МДУ імя А. А. Куляшова, 2012. – 284 с.
4. Хомяков, В. А. Нестандартная лексика в структуре английского языка национального периода : автореф. ... канд. филол. наук / В. А. Хомяков. – Л., 1980. – 39 с.
5. Bethany, K. Dumas and Jonathan Lighter / K. Bethany // American Speech. – 1978. – Vol. 53, №. 1. – P. 5–17.
6. Danet, B. The multilingual Internet : language, culture, and communication online / B. Danet, S. C. Herring (Eds.). – Oxford : Oxford University Press, 2007. – 464 p.
7. Crystal, D. Language Development Via The Internet / D. Crystal. – Bangor, 2005 [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу : <https://www.sciencedaily.com/releases/2005/02/050223145155.htm>. – Дата доступу : 25.10.2023.
8. Statista [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу : <https://www.statista.com>. – Дата доступу : 25.10.2023.